

Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"
ФИЛОСОФСКО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЕТНОЛОГИЯ

КУЛТУРНИ МАРШРУТИ В КВАРТАЛ „СВЕТИ ГЕОРГИ” АСЕНОВГРАД

**КУРСОВ ПРОЕКТ
ВАСИЛ КАРАДЖОВ
МАГИСТРАТУРА КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ
И КУЛТУРНО ПРОЕКТИРАНЕ
Ф.Н.1109837009**

Според международната харта за културен туризъм на ИКОМОС(Мексико 1999г.), културният туризъм е вид туризъм, който използва като ресурс наследството -- културните и природните ценности на средата, съхраняващи колективната памет на обществото. Този ресурс се поделя между два вида специфичен туризъм – културен (мотивиран от културно историческото наследство и живата култура) и екотуризм (ориентиран към природната среда). Асеновград притежава хилядолетно историческо наследство, интересна жива култура, дължаща се на съжителството на различни етноси, и заобикаляща го благоприятна природна среда -- заради местоположението му на границата между Тракийската равнина и Родопска планина.

В тази насока е започнатият през 2003г. и реализиран в първият си етап проект за културен маршрут *Родопска Света гора* – завършен културно-туристически продукт по програма *PHARE BG 0102.03 Развитие на българския културен туризъм* на Европейската комисия (2003), част от културния коридор **Източният трансбалкански път** прекосяващ Югоизточна Европа в посока север-юг. Коридорът преминава през Румъния, България и Гърция, и свързва Балтийско с Егейско море, и Средиземноморието. По своето трасе на север Източният трансбалкански път прави връзка с големия Европейски маршрут Виа Реджия (Пътят на Кралете) в Лвов (Украйна), прекосяващ Европа от Киев до Сантяго де Компостела (Испания). Източният трансбалкански път е основен гръбнак на манастирските средища в Югоизточна Европа в посока север-изток. Поемайки от религиозния ареал на църквите в Молдавия и дървените църкви в Марамуреш (Румъния), коридорът се спуска на юг към Търновската Света гора и Родопската Света гора. Коридорът се влива в религиозната ос Виа Егнация при някогашния голям манастирски център Mount Parikion. Източният трансбалкански път минава през три планински масива със специфичен облик – Карпатите, Стара Планина (Балкан) и Родопи. Тези закътани места са съхранили своеобразни острови на времето – традиционни селищни агломерации със запазена балканска архитектура. Център на проекта Родопската Света гора е град Асеновград. Асеновградският квартал „Свети Георги” е един от двата най-стари квартала на града и като такъв има културно–историческо наследство, съчетано с неповторима жива култура. Кварталът е разположен от левия бряг на река Асеница на мястото, където завършва Тракия и започват полегатите северни склонове на Родопите. От крайните къщи на квартала започва мрежа от туристически пътеки водещи до природни забележителности. Това дава възможност да се създаде локален културно-туристически продукт в и около квартала „Свети Георги”.

ОБЩО ОПИСАНИЕ

Град Асеновград е разположен в Южния Централен регион на България. Стъпил едновременно и в Тракия, и в Родопите по протежение на двата бряга на река Асеница, се явява естествена връзка между Централна България, Родопите и Беломорието. Това нейно благоприятно географско разположение, в комбинация с уникалното съчетание на планина с равнина, е причина Асеновград и районът около него да бъдат заселени още от най-дълбока древност и на територията на общината да се намират едни от най-значимите културни, исторически и природни забележителности у нас. Нещо повече, в община Асеновград е разположена най-голямата в България концентрация на свети места – четири манастира, трийсет и три църкви, шейсет параклиса и множество светилища, някои от които от най-дълбока древност.

Старата част на Асеновград (до 1934г. Станимака) включва махалата, наречена „Метошка“, и кварталът „Свети Георги“ (в миналото Амбелино), наричан от жителите на града Жорж махала. Тя се намира върху двата плавно възвисяващи се бряга на реката към най-северните родопски разклонения, а новата част на града е слязла далече надолу в полето — широко разгърната и многократно увеличена.

На юг от Метошката махала на около 400 м над морското равнище се издига островърхата чука на историческия връх Свети Димитър, а на юг от „Свети Георги“ — голата варовикова чука, наречена „Анатема“. Още по на юг се забелязват високите родопски върхове Безово и Червената скала, които придават на пейзажа дива, романтична красота. Южната част на планинския пейзаж над Асеновград се допълва от профила на Асеновата крепост, кацнала на левия бряг на реката, на 2,5 км от южната част на града.

Метошката махала носи наименованието си от Метоха на Бачковския манастир, построен малко след построяването на Бачковския манастир от византийския пълководец от грузински произход Григорий Бакуриани през 1083г. В устава на манастира още от самото му създаване пише:

„Под селото, наречено „Стенимахос“, над двата пътя бе построена странноприемница. Нареждам и определям там да се раздава всеки божии ден на пътниците и бедните два модия жито и две мери вино от приходите на казаното с. Стенимахос, а също и за ядене или варива — каквито божията милост даде, например зърнени храни и зеленчуци. Близко до странноприемницата на височината трябва да се изгради една кула, та ако се случи там някаква опасност, да се запазят в кулата, ако дойде някой насилник, ръката му да не успее.“

Кулата е съществувала на сегашната височина с едноименен параклис „Свети Димитър“.

Жорж махала, с официалното наименование квартал „Свети Георги“, носи името на църквата „Свети Георги“, строена през 1848г. на мястото на няколко стари опожарени параклиса.

Колоритът на квартала и на града като цяло, се дължи до голяма степен и на културния обмен между гръцката и българската култура. Взаимодействието на тези две култури не винаги е било мирно и градските легенди разказват не една и две истории на свад и кръвопролития.

Близко до гръцката граница, историята на Асеновград и района е тясно свързана с тази на Гърция. Още в древността траките са обитавали северозападните Родопи, където се намира и Асеновград и са били съседи на древна Гърция. Между гръцката и тракийската култура има значителни взаимодействия най-вече в религиозните

вярвания. Гръцката митология не би била същата без Орфей и неговата лира, и без бога на виното и веселието бог Дионисий. Както Херодот споменава тракийското племе Беси се занимава с пророчествата в прочутото светилище на Дионисий. И докато прочутото светилище се издирва от изследователи и археолози досега без успех, то наименованието на един от най-високите върхове в района връх Безово дава повод да се мисли, че част от племето Беси са живяли по поречието на река Асеница. Бачковският манастир и Асеновград са разположени в неговото подножие. В средновековието Византия упражнява силно културно влияние в този район, за което свидетелстват средновековните строежи на костницата при Бачковския манастир, построен от върховен византийски главнокомандващ, Църквата „Света Богородица Петричка“ при Асенова крепост, параклисът „Свети Йоан Кръстител“ в Асеновград и основите на олтарната стена на църквата „Света Богородица Благовещение“ в квартал „Свети Георги“. По време на османското робство българската църква е управлявана от гръцката патриаршия, а богослуженията са се водили на гръцки език. Така борбите през българското възрождане са се водили и срещу гръцкото културно влияние и език. Дори и след освобождението на България заможните гърци имат значителен контрол върху общината и църковните настоятелства. Борбите в тогавашна Станимака продължават много години след освобождението и най-добре личат в обединените сега в квартал „Свети Георги“ тогавашни махали Амбелино (от гръцкото ампелос — лоза) и Бахча махала. Това е третата по възраст махала произлязла от и в съседство с махала Амбелино. Стари хора разказват, че някога тази част на града е била бахчи(бахча е стара дума означаваща зеленчукова или овощна градина намираща се близо до река) и така кварталът е получил името си. Махала Амбелино се е смятала за гръцка заради живеещите там гърци и гърчеещи се българи, докато Бахча махала е била заселена още от самото си създаване от население с българско самосъзнание. Векове на взаимодействие между гърци и българи, мирно или не, желано или нежелано са оставили доста гръцки думи, гръцки елементи в местната кухня и архитектурата на църквите както в квартала, така и в целия Асеновград и околностите му. В началото на 20. век започва заселването на бежанци от Македония и гръцка Тракия в Асеновград, а местните гърци масово се изселват в Гърция. Част от тези заселници образуват в Гърция град Стенимахос по старото име на Асеновград като културният обмен и гостуванията на роднини в двете селища не спират, а резултатът е побратимяването на двата града. Отварянето на прохода Златоград – Ксанти и бъдещото отваряне на прохода Маказа, свързващ Кърджали с Комотини спомагат за разширяване на културния обмен. Разстоянията Асеновград – Ксанти и Асеновград – Комотини са едва 150 км.

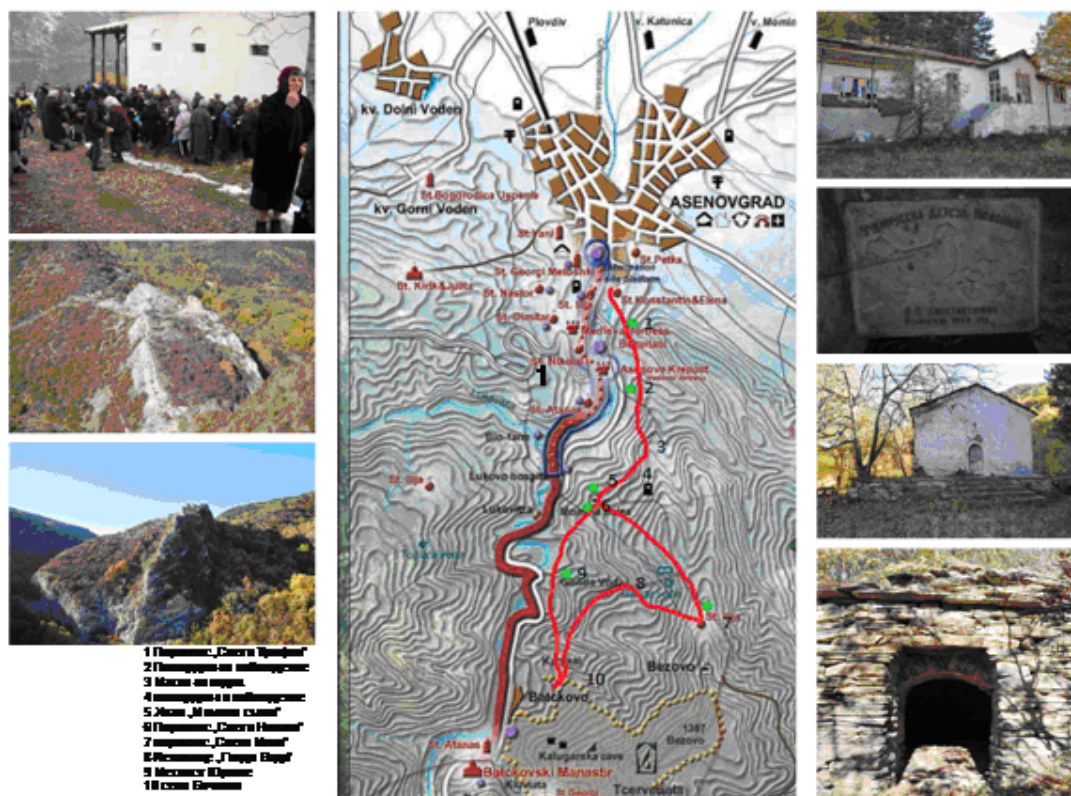
Културният маршрут представлява синтез на материално и нематериално културно наследство, интегрирано в природна среда и подчинен на една обединяваща тема. От наличните ресурси в Квартал „Свети Георги“ и неговите околности могат да се формират няколко локални микромаршрута, които да станат част от големите културни маршрути в община Асеновград, дефинирани по проекта „Родопската Света гора“

Тематична структура на културно-туристически продукт „Културни маршрути в Асеновградския квартал „Свети Георги“

1 Поклоннически пътища

1.1 „Пътят към манастира” – Асеновград - кв. „Св. Георги” – площад „Каварджията” с възрожденска чешма – параклис „Св.Св Кузма и Дамян”- храм „Свети Георги”- Параклис „Свети Трифон” - местност и параклис „Свети Никола”, храм „Свети Атанасий”- с. Бачково - Бачковски манастир.

Културен маршрут „Пътят към манастира”

Маршрутът дава възможност най-добре да се съчетаят посещенията на културните обекти с наблюдението на природните ресурси по него. Изходният пункт е площад „Каварджията”, откъдето могат да се разгледат всички забележителности на квартала. Премахва се през Параклиса „Свети Трифон” и оттам по живописна пътека се открива гледка към скалния феномен „Каменната бабичка” и връх Анатема. Пътеката продължава над реката и стига точно до мястото срещу Асеновата крепост. При посещението на крепостта туристите имат възможността да разгледат феодалния замък и църквата „Света Богородица Петричка”. Но нямат възможност да посетят долната източна част от крепостта с отбранителна кула, построена над самата отвесна скала, която още не е изследвана напълно от археолози и не е предназначена за туристи.

Маршрутът дава един различен поглед към крепостта и дава представа за нейната големина. И представа за 12-те декара площ върху високото скално плато. Оттам пътеката продължава до местността „Куру Деро“ откъдето започва стръмно изкачване. След около половин час се стига до разклонение –едната пътека води за Гонда вода, хижа Безово и хижа Марциганица, а другото - дясно отклонение води до хижа Момина сълза. Пътеката дава още веднъж поглед към Асеновата крепост от южната ѝ страна, този път от много по висока надморска височина. Разстоянието Асеновград – хижа Момина сълза се взима за около 2 часа. Толкова е и разстоянието до село Бачково. Това дава възможност маршрутът да е едnodневен, или двудневен с преспиване в хижа „Момина сълза“.

1.2 „Пътят на извора“ (извор „Топлица“, непосредствено до храм „Света Богородица“) „Каварджията“ с възрожденска чешма - храм „Света Богородица Благовещение“ – Аязмо - параклис „Свети Никола“ - параклис „Света Петка“ (1 час пеша).

„Пътят на извора“

Маршрутът насочва вниманието към ценностите на православната култура. Премахва около християнските храмове, разположени в непосредствена близост до извора „Топлица“, извиращ от скалната чука „Каменна“. Изворът захранва няколко улични чешми и лековитото аязмо на храм „Света Богородица Рибната“. Легендата разказва, че в аязмото на църквата живеят риби и само силно вярващите християни могат да ги видят. Веднъж в годината се случва и друго чудо – в навечерието на Трифон Зарезан от едната чешма наречена „рибките“ потича вино и жителите на квартала се събират, за да отпразнуват празника, посветен на един от най-обичаните занаяти в Асеновград - винопроизводството. По културния маршрут с централен обект

храм „Света Богородица Благовещение” от незапомнени времена се провеждат няколко литийни шествия.

Литийното шествие на Чудотворната икона Св. Богородица до Бачковския манастир е на Преполовение (25 дни след Великден).

Литийното шествие на иконата „Животворен източник” до параклиса Св. Петка е на 14. октомври.

Литийното шествие на храмовата икона от параклис „Св. Никола” до църквата е на 6. декември.

От всички предложени в този курсов проект маршрути, част от този е най-посещаван от туристи и поклонници, заради чудотворната икона, литийните шествия и лековития извор, откъдето ежедневно хора пълнят вода и я отнасят вкъщи.

Храмът „Света Богородица Благовещение” е включен в програмите на множество туристически агенции и е честа спирка на организирани групи, посещаващи Кръстова гора, Бачковския манастир и храма „Успение Богородично” в Кърджали. За разлика от него параклисите „Свети Никола” и „Света Петка” остават по-непознати за по-широкия кръг от туристи. Краят на маршрута - височината „Каменна” с параклиса „Света Петка” и светец през нощта кръст е неговата кулминация. От там се открива гледка към целия Асеновград, двата стари квартала с тесните си криволичещи улички, новата част с центъра на града, неговите църкви, живописно разположени параклиси над града, Асеновата крепост и прохода към Родопите. Освен че е едно от най-добрите места с изглед към „Свещената порта на Родопите”, от това място при добро време се вижда Пловдив с неговите тепета и Стара планина.

1.3 „Пътят на познанието” - (единият обект е Възрожденско училище „Свети Георги”, другият параклис „Св.Св Кузма и Дамян”- предполагаемото лобно място на Паисий Хилендарски) - площад „Каварджията” с възрожденска чешма - параклис „Св.Св Кузма и Дамян” - храм „Свети Георги”- Възрожденско училище „Свети Георги” - параклис „Свети Трифон”- връх „Анатема” (последният обект се намира на час път от града).

Въпреки факта, че храм „Свети Георги” е паметник от национално значение, най-големият в града и един от най-богато украсените, той остава встрани от туристическите потоци. Маршрутът „Пътят на познанието” има всички предпоставки да привлича туристи - лесен достъп, само на една павирана улица – „Сан Стефано” са разположени църквата, два параклиса, възрожденска къща, Старинното училище с музейна експозиция. Съвсем наблизо е и друга реставрирана възрожденска къща на Андон Николов Налбантов, сега собственост на завода КЦМ, която е действащ ресторант. За по-подготвените туристи е продължението на маршрута до местността Свети Трифон (15 мин.) с едноименния параклис и поляна, на която всяка година на 1. февруари се провежда празникът на Асеновград с народни борби, веселия и асеновградско вино. Връх Анатема (1 час) е живописен връх, тракийско светилище, на който е открита оброчна плочка на Тракийски конник, съхраняваща се в Исторически музей - Асеновград.

С „Анатемата” са свързани две легенди. Едната е за скалния феномен в подножието на върха - „Каменната бабичка” - при обсадата на Асеновата крепост турците дълго време не успяват да я превземат. Накрая една баба, на която обещават да пощадят сина и - войник в крепостта, издава тайния проход. Така турците превземат крепостта, а владетелят на крепостта в яростта си я анатемосал да се вкамени. Камъкът, приличащ на прегърбена бабичка, може да се види при изкачването на върха. Другата легенда разказва, че в разгара на българо-гръцките църковни борби, свещенници се изкачват на върха и анатемосват гръцкото духовенство от там.

„Пътят на познанието”

2 Родопската природа

2.1 „Пътят на реката” - площад „Каварджията” с възрожденска чешма - вир „Бардаклим”, природна забележителност „Разцепения камък” - вир „Ставрид”, природна забележителност - местност „Тепавицата” (създаване на кът за краткотраен отдих). Продължителност 1 час. Маршрутът може да продължи в посока Асенова крепост или към Родопска планина по маркирани туристически пътеки.

Чепеларска река (известна още като Асеница и Чая) преминава по средата на Асеновград. От последните къщи на града срещу течението на реката започва живописна пътека, по която преминава маршрутът „Пътят на реката”. По поречието на реката местни жители са изградили кътове за отдих, маси, пейки, чешма, детска площадка. Мястото е предпочитано за разходка целогодишно, но през лятото е най-посещавано заради прохладата, красотата и разнообразието на природата. Дълбоките речни вирове се използват за плуване и риболов. Една речна екосистема в непосредствена близост до града. В края на пътеката има въжен пешеходен мост, чрез който се преминава реката и се прави връзка с асфалтовия път за Асеновата крепост.

„Пътят на реката”

3 „Градските традиции“ – по събитийен календар на религиозните и народни празници в квартала.

ГРАДСКИ ТРАДИЦИИ

Маршрутът отразява темата за местните традиции, навици, умения. Важни празници в квартала са Трифон Зарезан с общоградски празник, ден на Асеновград - вече три години в пространството около площад „Каварджията” се провежда базар на занаятчиите, където местни и гостуващи майстори могат да покажат своите занаятчийски произведения. Други важни събития са литийните шествия от храм „Света Богородица”.

4 „Пътят на виното“ - площад „Каварджията” с възрожденска чешма (прочута в миналото кръчма „Каварджията”- „Света Богородица Благовещение” с чудотворна чешма, от която на Трифоновден потича вино - параклис „Свети Трифон”- Възрожденска къща – ресторант „Клубът на маталурга”- реставрирана винарска къща, действащ ресторант.

ПЪТЯТ НА ВИНОТО

Маршрутът е свързан с вековните традиции на асеновградския край, създаващи едни от най-търсените български вина. В миналото в квартал Амбелино, сега част от квартал „Свети Георги”, са живяли едни от най-големите винопроизводители. Маршрутът дава възможност на туристите да се запознаят с няколко от съществуващите сгради-образци на народната архитектура, които в недалечното минало са били винарски изби.